

מסורת הש"ס

(א) שבת, ח, ט, כס"ח: כרעות אחת, א': כרעות היחיד, (ג) כס"ח: ציה, (ד) א"ר בללחמ יד [מנח],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והוא נתנוין וכו' ואייתנה פתור' פחות מד' אמות כל"ל והד"א עס דיבור הקודם: (ב) ד"ה והא אי בעי וכו' לרקיע רה"י הוה והי יסול: (ג) ד"ה נתנו בלכלה וכו' לפיק נכנס כספרים (והי גרסו') וכו' אסורים תח"מ ויב' ס"א און זה: (ד) תור' ד"ה וכללה וכו' אם למטה הוי רוחב שלשה כל"ל מיפת סתל נמחק: [והגרעצ'ן] גרס רוחב קלף שלשה:]

רב ניסים גאון

לימא קסברי רבנן צדיקין אסורין. איתא במסכת שבת בפרק מי שחשך שבת בדרבנן. והוינן בה בצדיקי כהמה וצדידי אילן, אי כהילו עצמו וכבהמה עצמה דאמרו ואסור להשתמש בהן בשבת אי לא. ובסופה פסקו ההלכה ואמרו חילכתא צדיקין אסורין צדיקי צדיק מותרין. ואית דמקשי עלה ואמרו וכו' אמחר שפסקה הלכה כי הצדיקין אסורין למה תתמיהין בכאן בעירובין לימא קא סברי רבנן צדיקין אסורין וחוזרין (ודומין) [וידוחין] אותה לפי הפירוק שפירקו בסוף. ויש לי לפרק על זו הקושיא ולומר כי זה שאמרו בעירובין לימא קסברי רבנן צדיקין אסורין אלו הדברים תחורין לעיקר דברי רבנן, כל שהוא משום שבות לא גזר א' עליו בין השמשות. וכשהגיעו לצדיקים התמיהו ואמרו לימא קא סברי רבנן צדיקין אסורין ודחו כי בין השמשות לא גזר רבנן על צדיקים [לא גזרין] אלא בשבת עצמה, אבל בבין השמשות לא גזרו.

(א) נראה דל"ל גזרו עליו נהשמש"ש.

והוא נסכוון לשבוס צעיקרו. הלכך למטה מי' עירובו עירוב דמאי נפיק ליה חוץ לד' אמותיו כמה דבעי ולמשקליה ואייתויה (א) פחות מד' אמות עד לתוך ד' אמותיו ואע"ג דמשוין להו גיהליה רשות היחיד לגבי קניית עירוב להקל לאו רה"י גמורה היא שלא יוכל להציא

מחוזה להן לתוכן דהא לאו מחיצה איכא ולא חילוק רשות איכא ומאן קא משוי להו בית עירוב הוא דמשוי להו וכי איכוון לבית דהיתרא איכוון ולא לשוויה בית דאיסורא. למעלה מי' אין עירובו עירוב דהא כי נפיק ושקליה מייתי מרה"י לרה"ר ולקמן פריך הא אי צעי מייתי ליה דרך עליו: ומאי למעלה ומאי למטה. בדבר הנוטה שזה הוא ואי למעלה אית ציה למטה לית ציה ולא שייך ציה לשון מעלה ומטה אלא לשון גובה ונמוך והכי איבעיא ליה למיתני נתנו צאלין גצוה י' אין עירובו עירוב אין גצוה עשרה עירובו עירוב ומדמי מעלה ומטה משמע דזקוף ויכול להניח למעלה בגובהו או למטה בשיפולו: דהדר וקוף. בסוף נטייתו ומשכמת ציה מעלה ומטה בזקיפתו כגון דנטייתו כולה למטה מי' דאי למעלה מי' לא משכמת בזקיפתו מעלה ומטה: והא אי צעי מייתי ליה דרך עליו. כי הוי חוץ לד' אמות נמי ולמעלה מי' כיון

דד' אמותיו עלות עד לרקיע רה"י (א) הרי יכול לעלות לאלין עד למעלה מעשרה ולטלו דהא כל האלין מעשרה ולמעלה רה"י ומציאנו למקום שציתמו : **כשרצים מכספין**. על נטיית הנוף שחוץ לד' אמותיו הנמוכה מי' דהויא רה"ר כדעולא וכי מייתי ליה למעלה מעשרה דרך אורה של נטייה עובר צאור רה"ר וקיימא לן במושיט מרשות היחיד לרה"י דרך אור רה"ר אפילו למעלה מי' חייב דתנן בפרק הזורק (שבת דף טו.) הוי שטיהן בדיוטא אחת הזורק פטור המושיט חייב שכן היתה עבודה הלוים : **עמוד ט'**. דוקא נקט ט' כדאמר ביציאות השבת (שם ט.) דפחות מג' ארעא סמיכתא היא דדרסי לה רצים מג' עד ט' לא מדרס דרסי לה מפני גוצהה ולא כחופי מכפתי עלה מפני שנמוכה לכתף הלכך לאו רה"ר היא אלא כרמלית ט' חוץ לכתופי והוי רה"ר עשרה רה"י: **וורק**. מתחילת ארבע לסוף ד': **ונח על גביו חייב** דהויא לה עקירה והנחה מתחילת ד' לסוף ד' ברה"ר אבל אין רצים מכתפין עליו אע"ג דזרק ד' אמות כרשות הרצים כיון דלא הויא הנחה ברה"ר פטור: **למעלה מעשרה אין עירובו עירוב**. וכדאוקימנא מתניתין בנתכוון לשבוס צעיקרו ונופו נוטה חוץ לארבע אמות והדר זקף: **ואסור ליעול**. אפילו האי דלמטה מעשרה אסור ליעול למחר בשבת אם רצה לאוכלו משום דמשתמש צאלין ואפילו הכי קני ליה עירוב בין השמשות דכיון דשמוש אילן שבות דרבנן הוא לא גזרו עליו בין השמשות ואי הוה בעי למשקליה ההיא שעתא מצי שקיל. כל איסור שבת ויו"ט דהוי מדרבנן קרי שבות: **בסוף ג'**. הניח עירובו צאלין למטה משלשה סמוך לקרקע: **מוסר ליעול**. בשבת דכל למטה משלשה אפילו צאלין לא גזרו עליו דהוי כארעא סמיכתא והכי נמי תנן בפרק בתרא (דף טז.) הוי שרשיו גבוהין מן הארץ ג' לא ישב עליהן: **נתנו בכלכלה כו'** אפילו למעלה מעשרה עירובו עירוב. לקמן מפרש בשאין האילן רחב ד': **ואסור ליעול** לא גרסינן. דאי גרסינן אמאי תתמה לקמן אדרבנן ואמר לימא קא סברי רבנן דלדין אסורין ואדריבי לא מתמה ומשום דקיימי רבנן עליה ואמרין כל מקום שאסור ליעול כו' לפיכך נכתב בספרים (א) ואי גרסינן ליה טעמא משום דקסבר

לדדין אסורין: **אינימא אסיפא**. דקאמר רבי נתנו בכלכלה עירובו עירובו שמוש אילן אין עירובו עירוב דגזרו על השבות בין השמשות: **נימא קסברי רבנן לדדין**. דאילן אסורין כגון הכא דאינו משתמש צאלין עצמו אי הוה שקיל לעירובו אפילו בשבת בכלכלה הוא דמשתמש שהוא ילידי אילן ופלוגמא היא צפ' מי שהחשיך (שבת דף קנד.) איכא למ"ד אסור ואיכא למ"ד מותר והשתא נימא מהכא לדין אסורין וניהוי ההוא דשרי כיחיד במקום רצים ותיהוי הך מתניתא סייעתא למאי דפסקינן התם הלכתא לדין אסורים: **אלא ארישא**. קיימי רבנן דקאמר רבי נתנו צאלין למטה מעשרה עירובו עירוב ואסור ליעול ואמרי ליה רבנן אע"ג דהוא ועירובו ברה"ר כיון דאסור ליעול בשבת משום אילן אסור ליעול בין השמשות שהוא ספק ואין עירובו עירוב: **אי דליט ציה ארבעה**. רוחב: **מקום פטור הוא**. דכל פחות מרוחב ד' קו"ל ביציאות השבת דלא הוי רשות בפני עצמו וצטל אלל רה"ר ואכלל רה"י אם עומד ביניהן כדאמרין (שם דף ט.) עומד אדם על האסקופה נוטל מן העני ונותן לו ומצבל הבית ונותן לו ואפילו איסורא דרבנן ליכא והכא כי נתנו למעלה מעשרה לאו ברה"י הוא ואמאי אין עירובו עירוב הרי יכול ליעול לרשות הרצים: **ואי דאית ציה ד'**. ומשום הכי קאסר ליה רישא סיפא אמאי מהני ליה כלכלה הא רשות היחיד הוא ואסור: **רישא דאית ציה ד'**. ומשום הכי למעלה מי' אין עירובו עירוב דהוא ברה"ר ועירובו ברה"י: **סיפא דליט ציה ד'**. ומשום הכי לאו רה"י היא. וכלכלה דנקט משום דרבי סבר לה כר' יהודה דאמר [ע"צ] עירוב המונח למעלה מי' לא הוי עירוב ואפילו נתכוין לשבות למעלה אלא א"כ מונח על גבי מקום ארבעה הלכך אי לאו כלכלה ליכא עירוב על גבי מקום ארבעה אלא כלכלה משלימתו לארבעה:

בבל מערבין פרק שלישי עירובין

לג.

דהדרר זקף. וא"ת והיכי חשיב למעלה מעשרה רה"י הא גדיים בזקעין זו תחתיו ואפילו ר' יוסי צר' יהודה לא שרי אלא בהדרן מחילות וי"ל דמיירי כגון שסמוס תחת הזקיפה דלא מצי בקעי אי נמי כגון שיש גוצה י' באתומו זקיפה דחשיב רה"י אע"ג דגדיים בזקעין כמו עגלות כדאמר בהזורק (שבת כח.) דהוי רה"י אע"ג דתחתיהן הוי רה"ר: **והא אי בעי מייתי דא** דרך עליו. פ"ה דיכול לעלות צאלין עד למעלה מעשרה וליעולו דהא כל האלין מעשרה ולמעלה רה"י ויציאנו אללו למקום שציתמו יש סבורים שר"ל שגם האור שזהו למעלה מי' אפילו כנגד הנטייה שהיתה פחותה מי' הוי רה"י ולא עלה זה על דעת רש"י דלא הוי רה"י אלא כרמלית ומה שפירש ויציאנו למקום שציתמו אין לומר דהיינו לעיקרו של אילן דהא רה"ר גמורה ואע"ג דד' אמותיו חשבינן כרה"י היינו דוקא למהוי הוא ועירובו במקום אחד אבל להמיר להציא שם מרה"י או לאסור מרה"ר שם לא חשיב רה"י דהא לית ליה מחילות ולא חלק רשות ומשני כשרצים מכתפים עליו על נטיית הנוף הנמוכה מי' דהוי רה"ר כדעולא וקיימא לן במושיט מרה"י לרה"י דרך אור רה"ר אפילו למעלה מעשרה חייב דתנן

בהזורק (שם דף טו.) הוי שטיהן בדיוטא אחת הזורק פטור והמושיט חייב שכן היתה עבודה הלוים ונראה דלאו מושיט הוא אלא מעביר את העירוב רחוק חוץ לד' אמות וחייב אפילו זה כנגד זה כדאי' בהזורק (שם דף טו.) א"ר אלעזר המוציא משוי למעלה מעשרה חייב שכן משא צני קהת ומקום עקירתו והנחתו הוי רה"י וקשה אכתי אי צעי זריק ליה עד גגד מקום השציתה דזורק פטור ור"י מפרש והא אי צעי מייתי ליה דרך עליו היינו שציתמו על הנטייה שהיא כרמלית ויחזור ויציאנו לעיקרו של אילן שהוא מקום שציתמו ממנו ומשני כשרצים מכתפין עליו דהשתא לא מצי מנח ליה על נטייה דהוי מוציא מרה"י לרה"ר והואיל ואי צעי זריק ליה עד גגד מקום השציתה ליכא למימר דכי זריק ליה נמי אכתי לא הוי עירוב אלא משום דד' אמות חשיבי רה"י ועולה עד לרקיע וכוילי האי וודאי לא אמרינן הואיל אך קשה דאכתי משכמת לה דאינו חייב כגון צוה עוקר וזה מניח (י) אי נמי דכי מטוי ליה עד מקום הנטייה יניח על ידו או על כתיפו למעלה מי' דהא דמחייב בהזורק מעביר למעלה מעשרה היינו דוקא דכלא נח למעלה מעשרה דהכי מוקי לה ההיא דפ"ק שבת (דף ק.) גבי אסקופה דאם נטל ונתן שלשתן פטורין ופריך נימא תהוי תיובתא דרבא דאמר המעביר חפץ כו' ומשני התם לא נח הכא נח ונראה לי דצבל הנהו כיוון דצבל יצא לידי איסור דאורייתא אפילו רבי מודה דגזרו עליו בין השמשות כדאמרין לקמן (דף לד.) גבי קנה דרכין דגזר שמא יקטום: **אי דאית ביה ארבעה בי נתנו בכלכלה מאי הוי**. דכיון דהאילן רשות היחיד הוא ליה כלכלה חורי רה"י ובחורי רשות היחיד אין לחוש אם גדיים בזקעים זו: **ובכלכלה משלימתו דר'**. פירש"י אף על גב דבראשו הוי ד' לא הוי רה"י הואיל ואין בתחתיו רוחב ד' ולא הוי רה"י אלא אם כן מתחיל להיות רחב ארבעה בתוך ג' הסמוכין לארץ ולא נראה דבשלהי פ' הזורק (שבת דף קא.) אמר עמוד גבוה י' ובראשו רחב ארבע אס למטה (י) רוחב כותל שלשה זרק ונח על גביו חייב כיון דרוחב שלשה לא בקעי גדיים וזריך לומר צאין בתחתיו ג':

ורבי

משום דאין עירובו עירוב דגזרו על השבות בין השמשות: **נימא קסברי רבנן לדדין**. דאילן אסורין כגון הכא דאינו משתמש צאלין עצמו אי הוה שקיל לעירובו אפילו בשבת בכלכלה הוא דמשתמש שהוא ילידי אילן ופלוגמא היא צפ' מי שהחשיך (שבת דף קנד.) איכא למ"ד אסור ואיכא למ"ד מותר והשתא נימא מהכא לדין אסורין וניהוי הך מתניתא סייעתא למאי דפסקינן התם הלכתא לדין אסורים: **אלא ארישא**. קיימי רבנן דקאמר רבי נתנו צאלין למטה מעשרה עירובו עירוב ואסור ליעול ואמרי ליה רבנן אע"ג דהוא ועירובו ברה"ר כיון דאסור ליעול בשבת משום אילן אסור ליעול בין השמשות שהוא ספק ואין עירובו עירוב: **אי דליט ציה ארבעה**. רוחב: **מקום פטור הוא**. דכל פחות מרוחב ד' קו"ל ביציאות השבת דלא הוי רשות בפני עצמו וצטל אלל רה"ר ואכלל רה"י אם עומד ביניהן כדאמרין (שם דף ט.) עומד אדם על האסקופה נוטל מן העני ונותן לו ומצבל הבית ונותן לו ואפילו איסורא דרבנן ליכא והכא כי נתנו למעלה מעשרה לאו ברה"י הוא ואמאי אין עירובו עירוב הרי יכול ליעול לרשות הרצים: **ואי דאית ציה ד'**. ומשום הכי קאסר ליה רישא סיפא אמאי מהני ליה כלכלה הא רשות היחיד הוא ואסור: **רישא דאית ציה ד'**. ומשום הכי למעלה מי' אין עירובו עירוב דהוא ברה"ר ועירובו ברה"י: **סיפא דליט ציה ד'**. ומשום הכי לאו רה"י היא. וכלכלה דנקט משום דרבי סבר לה כר' יהודה דאמר [ע"צ] עירוב המונח למעלה מי' לא הוי עירוב ואפילו נתכוין לשבות למעלה אלא א"כ מונח על גבי מקום ארבעה הלכך אי לאו כלכלה ליכא עירוב על גבי מקום ארבעה אלא כלכלה משלימתו לארבעה:

וסבר

סו א מיי פ"ד מהלכות שבת הלכה ח סמג לאון סה טוש"ע א"ח סי' שמה ספק י:

רבינו חננאל

ונתכוון לשבות בעיקרו, ומאי למעלה ומאי למטה דהדר זקף. אי הוי למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב, למעלה מעשרה טפחים אין עירובין] עירוב דהוא במקום אחד ועירוב במקום (אחר) [אחר]. ואמרין והא אי בעי מייתי ליה דרך עליו, פ"י עליו על גופו של אדם, וכן עזאי דאמר מהלך עומד דמי, ויש א"י הא לא איפשר דגרסינן בהמוציא תפילין ליהא מיהוי תיובתה דרבא דאמר המעביר חפץ מתחלת ד' לסוף ד' והעבירו דרך עליו כו', פ"י עליו על כפיפתו של אילן. כשרבים מכתפין עליו, ובעירוב דאמר עמוד ט' ברשות הרבים ורבים מכתפין עליו חוץ ונח על גביו חייב. מאי רבי ומאי רבנן, דתניא נתנו באילן (אפילו) למעלה מעשרה טפחים [אין] עירובו עירוב למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב ואסור לטלטלו, נתנו בכלכלה ותלאו באילן אפי' למעלה מעשרה טפחים עירובו עירוב ואסור לטלטלו דברי רבי, וחכמי' א' כל מקום שאסור לטלטלו אין עירובו עירוב. רבנן אחיאי, אי נימא אסיפא אנתנו בכלכלה, נימא רבנן סברי צדיקין אסורין להשתמש בהן, שהכלכלה התלויה באילן בצידי האילן היא, ואע"ג דגרסינן בסוף שבת וחילכתא צדיקין אסורין. הני מילי בשבת עצמה אבל בין השמשות לא גזרו בהו רבנן צדיקין אסורין, אלא ארישא נתנו על האילן עצמו, היכי דמי אי דלית ביה רוחב י' טפחים, פחות מד' טפחים מקום פטור הוא, ואי דאית ביה ד' (אמות) [טפחים] כו'. ופירשה רבינא [רישא] דאית ביה [ד'] טפחים סיפא דלית ביה ד' טפחים, וכלכלה משלימתו לד' טפחים